

Opinia Komitetu Regionów „Europejska Przestrzeń Badawcza — Nowe perspektywy”

(2007/C 305/06)

KOMITET REGIONÓW

- Podkreśla, że aby zrealizować cel przekształcenia Europy w wiodące społeczeństwo wiedzy i dynamicznie rozwijający się obszar gospodarczy, należy zintensyfikować proces tworzenia europejskiej przestrzeni badawczej. Regiony, poprzez tworzenie wspierających warunków programowych, strukturalnych i legislacyjnych w ramach swych strategii badawczych, znacznie przyczyniają się do wniesienia dodatkowej wartości w tworzenie prężnej europejskiej przestrzeni badawczej.
- Popiera ideę koordynacji regionalnych, krajowych i unijnych programów oraz priorytetów badawczych. Niemniej, kierując się zasadą pomocniczości, podkreśla odpowiedzialność państw członkowskich oraz władz regionalnych i lokalnych w zakresie nauki i badań oraz odrzuca centralizację i planowanie badań na szczeblu europejskim.
- Za szczególnie istotne dla rozwoju europejskiej przestrzeni badawczej uznaje postępy w zakresie mobilności naukowców, wraz z koniecznym dostosowaniem przepisów dotyczących prawa do pobytu oraz przepisów emerytalnych, jak również dodatkowe przyjazne rodzinie rozwiązania pomocowe.
- Podkreśla konieczność ustalenia norm i praw dla ochrony własności intelektualnej. Opracowanie europejskiej karty postępowania z własnością intelektualną publicznych instytucji naukowo-badawczych i szkół wyższych może wnieść ważny wkład w tworzenie europejskiej przestrzeni badawczej oraz we wspieranie sieci współpracy.
- Zachęca uczelnie wyższe do obierania nowych kierunków współpracy między instytucjami publicznymi a podmiotami prywatnymi, np. w ramach wspólnych funduszy innowacji. Uczelnie wyższe należy postrzegać jako siłę napędzającą innowacje w regionach i odpowiednio je wspierać.

Dokumenty źródłowe

Zielona księga „Europejska Przestrzeń Badawcza: Nowe perspektywy”

COM(2007) 161 wersja ostateczna

Komunikat „Poprawa transferu wiedzy między instytucjami badawczymi a przemysłem w całej Europie: przyjęcie otwartego modelu innowacyjności — Realizacja strategii lizbońskiej”

COM(2007) 182 wersja ostateczna

Sprawozdawca: Michael SCHROEREN (DE/EPP), członek parlamentu kraju związkowego Nadrenii Północnej-Westfalii

Zalecenia polityczne

KOMITET REGIONÓW

1. Potwierdza ogromne znaczenie stworzenia europejskiej przestrzeni badawczej dla gospodarczego i społecznego rozwoju Europy i jej innowacyjności, dla realizacji celów lizbońskich, dla trwałego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego oraz dla sukcesu regionów Europy, jak i dla poprawy jakości życia jej obywateli.
2. Podziela pogląd, że odkąd zapadła decyzja o utworzeniu europejskiej przestrzeni badawczej na lizbońskim posiedzeniu Rady Europejskiej w marcu 2000 r. podjęto istotne działania dla jej urzeczywistnienia. Niemniej, by zrealizować cel dalszego przekształcenia Europy w wiodące społeczeństwo wiedzy i dynamicznie rozwijający się obszar gospodarczy, trzeba ten proces zintensyfikować.
3. Z zadowoleniem przyjmuje zatem inicjatywę Komisji UE, która zieloną księgą rozpoczyna przegląd postępów, sukcesów i porażek na drodze do europejskiej przestrzeni badawczej od jej początków w 2000 r., a także rozważa i opisuje nowe pomysły z uwzględnieniem ostatnich tendencji.
4. Za szczególnie istotne dla rozwoju europejskiej przestrzeni badawczej Komitet Regionów uznaje postępy w zakresie mobilności naukowców, wraz z koniecznym dostosowaniem przepisów dotyczących prawa do pobytu oraz przepisów emerytalnych, jak również dodatkowe przyjazne rodzinie rozwiązania pomocowe. Ponadto silniejsza koordynacja oraz współpraca państw członkowskich i regionów w odniesieniu do programów badawczych może prowadzić do efektu synergii i tym samym do zwiększenia wartości europejskiej przestrzeni badawczej, a w rezultacie do wzmocnienia konkurencyjności Europy na światowym rynku wiedzy. W tym kontekście pilnie potrzebne jest zwiększenie transferu wiedzy, także poprzez współpracę w „klastrach innowacyjnych”. Programy wsparcia UE, a zwłaszcza 8. program ramowy na rzecz badań (8PR), powinny zostać odpowiednio rozszerzone i ukierunkowane, a sam 8PR trzeba jeszcze skuteczniej niż dotychczas powiązać z europejskimi funduszami strukturalnymi.
5. Podkreśla szczególną rolę regionów, które w ramach swych strategii badawczych, poprzez tworzenie wspierających warunków programowych, strukturalnych i legislacyjnych, znacznie przyczyniają się do wniesienia dodatkowej wartości w sferę badań naukowych oraz do tworzenia i ożywienia europejskiej przestrzeni badawczej. UE powinna ustanawiać legislacyjne warunki ramowe tylko wtedy, gdy wydaje się to konieczne dla stworzenia europejskiej przestrzeni badawczej i gdy rozwiązania koordynacyjne, także w ramach otwartej metody koordynacji, nie są wystarczające. Odrzuca się więc wychodzące ponad to scentralizowane zamysły na szczeblu europejskim.
6. Pragnie zwrócić uwagę na istotne znaczenie miast w rozwijaniu innowacyjnych środowisk. Działalność miast ma znaczący wpływ zarówno na tworzenie europejskiej przestrzeni badawczej w zakresie mobilności naukowców — jedynie wszechstronne, tolerancyjne i nowatorskie środowiska przyciągają naukowców — jak i na wspieranie rozwoju infrastruktury badawczej. W tym kontekście należy wspomnieć o regionalnej polityce innowacji, ośrodkach technologicznych, inkubatorach biznesu, parkach naukowo-technologicznych i kapitale podwyższonego ryzyka.
7. Uważa, że w Zielonej księdze w sprawie europejskiego obszaru badawczego brakuje wzmianki o tym, że bliższa współpraca między sektorem badań finansowanych ze środków publicznych a innymi podmiotami społeczeństwa dotyczy także władz lokalnych i regionalnych, a nie tylko wspomnianego w kilku przypadkach przemysłu. W wielu państwach członkowskich władze lokalne i regionalne odpowiadają za ważne obszary dobra publicznego. Należy rozwijać współpracę pomiędzy uczelniami wyższymi i podmiotami publicznymi, istnieje bowiem duże zapotrzebowanie na „innowacje społeczne”, potrzebne przede wszystkim do tego, aby można było sprostać wielkim wyzwaniom społecznym i w ten sposób przyczynić się do realizacji strategii lizbońskiej.

Odnosnie do mobilności naukowców

8. Popiera pogląd, że tematyczna, instytucjonalna i przestrzenna mobilność naukowców ma duże znaczenie dla dalszego rozwoju i przekazywania wiedzy i dlatego też powinna stać się oczywistym elementem dzisiejszych życiorysów zawodowych i karier.

9. Podziela opinię, że tak pojmowanej mobilności naukowców często jeszcze na przeszkodzie stoją niewystarczające ramy prawne i instytucjonalne, złe warunki pracy oraz utrudnienia w rozwoju kariery.

10. Podkreśla znaczenie szkolenia naukowców w różnych regionach Unii Europejskiej, w tym w nowych państwach członkowskich. Szkolenie naukowców na terenie całej Unii zapewni równość szans, również pod względem dostępu do szkoleń badawczych, i zoptymalizuje europejski potencjał talentów z korzyścią dla całej Europy. Perspektywa ta podkreśla znaczenie finansowania uczelni wyższych i instytutów badawczych z instrumentów finansowania wspólnotowego i krajowego oraz środków pochodzących od władz lokalnych i regionalnych.

11. Zachęca władze lokalne i regionalne do podejmowania działań mieszczących się w zakresie ich kompetencji i zmierzających do poprawy mobilności w każdej sferze, zwłaszcza jeśli chodzi o wymianę pomiędzy sferą nauki a przemysłem. Bardzo istotna jest w tym kontekście ścisła, ogólnoeuropejska współpraca pomiędzy przedsiębiorstwami, uczelniami oraz instytucjami naukowo-badawczymi, także z udziałem podmiotów politycznych i administracji szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego. Konieczne jest także ciągle zwiększanie udziału kobiet wśród osób decydujących się na karierę naukową. Dlatego znaczącą rolę odgrywają w tym zakresie: elastyczne przepisy dotyczące przebiegu kariery i czasu pracy, uregulowanie przenoszenia praw do świadczeń z tytułu ubezpieczeń emerytalnych, a także dostosowana do potrzeb oferta opieki nad dziećmi i inne dodatkowe przyjazne rodzinie rozwiązania (np. pomoc w zakresie podjęcia pracy zawodowej przez drugiego ze współmałżonków czy partnerów).

12. Akcentuje konieczność pozyskiwania wybitnych naukowców z krajów pozaeuropejskich i podkreśla w związku z tym, jak ważne są unijne programy na rzecz mobilności — takie jak program stypendialny Marie Curie — oraz z zadowoleniem przyjmuje działania pomocowe podejmowane w niektórych regionach w ramach programów powrotu dla naukowców.

13. Zasadniczo popiera wobec tego konieczność większej otwartości regionalnych i krajowych programów w zakresie badań i rozwoju, ale jednocześnie dostrzega potrzebę jasnego określenia ich struktury.

14. Popiera rolę UE w zakresie umożliwienia — za pośrednictwem otwartej metody koordynacji, poprzez wprowadzenie przejrzystości i przedstawienie sprawdzonych w regionach najlepszych praktyk — lepszego wzajemnego dostosowania działań na rzecz mobilności, podejmowanych przez władze regionalne i krajowe.

Odnośnie do stworzenia doskonałej jakości infrastruktury badawczej

15. Powtarza, że dostrzega konieczność zapewnienia nowoczesnej i wydajnej infrastruktury badawczej w Europie, zwa-

szcza poprzez tworzenie nowoczesnych wirtualnych sieci i naukowych baz danych oraz popiera pogląd, że musi się udać pozyskać na ten cel środki nie tylko z zasobów unijnych, ale i ze źródeł regionalnych, krajowych i prywatnych. Decydującego znaczenia nabiera przy tym osiągnięcie celu 3 % PKB, gdzie 2/3 środków pochodziłoby z sektora prywatnego.

16. Przypomina swoje stanowisko, że dla zapewnienia międzynarodowej konkurencyjności europejskiej przestrzeni badawczej trzeba przyspieszyć tworzenie sieci i dalszy rozwój istniejących instytucji badawczych. Europejskie fundusze strukturalne mogą wnieść znaczny wkład w finansowanie i tworzenie nowej infrastruktury badawczej. Należy ponadto dążyć do wprowadzenia ścisłych powiązań z programem ramowym na rzecz badań. Zielone księga jak dotąd niewystarczająco naświetla ten aspekt oraz rolę funduszy strukturalnych w tworzeniu europejskiej przestrzeni badawczej.

17. Zachęca do przedyskutowania w tym kontekście także kwestii realizacji i finansowania przedstawionego przez Europejskie Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych (ESFRI) europejskiego planu działania (*roadmap*) jako ważnego etapu tworzenia europejskiej przestrzeni badawczej, przy czym na pierwszym planie powinny się znajdować jasne i przejrzyste procesy decyzyjne oraz kryterium doskonałości.

18. Z zadowoleniem przyjmuje zatem podejmowane w różnych regionach starania, by poprzez większą autonomię szkół wyższych pogłębić zaangażowanie sektora prywatnego, i wyraźnie zachęca do obierania nowych kierunków współpracy między instytucjami publicznymi a podmiotami prywatnymi, np. w ramach wspólnych funduszy innowacji, które mogą także służyć za przykład trwałego wykorzystywania i gwarantowania środków publicznych. Należy też w większym stopniu niż dotychczas postrzegać szkoły wyższe jako siłę napędzającą innowacje w regionach, wspierać je i włączać na szczeblu regionalnym, krajowym i europejskim w odpowiednie dyskusje.

19. Podziela przekonanie o konieczności ściślejszej koordynacji działań podmiotów publicznych i prywatnych oraz inicjatyw podejmowanych przez państwa członkowskie w zakresie badań i rozwoju, a także uznaje otwartą metodę koordynacji za odpowiednie narzędzie dla uzyskania w tej dziedzinie efektu synergii.

Odnośnie do lepszego ukierunkowania ośrodków badawczych na wybitne osiągnięcia

20. Podkreśla znaczenie szkół wyższych i pozauniwersyteckich instytucji badawczych dla badań podstawowych i badań stosowanych, będących siłą napędową rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego w regionach oraz w powiązaniach ponadregionalnych. Opowiada się więc za szeroką interpretacją pojęcia innowacji, wychodzącą poza znaczenie czysto ekonomiczne.

21. Podkreśla znaczenie ponadgranicznej współpracy szkół wyższych i instytucji badawczo-naukowych z pozauniwersyteckimi partnerami z kręgów przemysłu, biznesu, administracji i kultury oraz z innymi grupami społecznymi.

22. Popiera starania o tworzenie także wirtualnych biegunów doskonałości i w związku z tym podkreśla działania regionów na rzecz promowania współpracy podmiotów w ramach klastrów — także tych wirtualnych.

23. Z zadowoleniem przyjmuje działania UE służące wzmocnieniu tych starań poprzez odpowiednie programy wsparcia lub podporządkowane im linie wsparcia — np. w ramach 7. programu ramowego na rzecz badań (7PR) — oraz zachęca do tego, by konsekwentnie rozwijać odpowiednie programy pod kątem ściślejszej współpracy wspomnianych instytucji i podmiotów w celu osiągnięcia niezbędnej masy krytycznej i utworzenia klastrów o nieprzeciętnych wynikach i międzynarodowej renomie.

24. Zauważa, że celem jest osiągnięcie masy krytycznej na poziomie instytutów badawczych, a masa krytyczna zależy od przedmiotu i dziedziny badania oraz od uczestników. Nie należy stosować jednego ogólnie obowiązującego podejścia do wszystkich dziedzin badawczych lub wszystkich form wsparcia.

25. Z zadowoleniem przyjmuje przedstawiony w zielonej księdze cel znalezienia równowagi między finansowaniem instytucjonalnym ośrodków naukowych a ich finansowaniem opartym na konkurencji. Zgodnie z uprzednio wyrażonym stanowiskiem Komitet Regionów wzywa do kontynuowania debaty na temat odpowiedniej równowagi pomiędzy finansowaniem instytucjonalnym a finansowaniem opartym na konkurencji. Znalezienie tej równowagi jest niezmiernie istotne dla dynamiki systemu.

26. Komitet Regionów, jak już wcześniej wskazywał, ma tendencję do polegania na zdolności naukowców i zespołów badawczych do wybierania ciekawych i przydatnych dziedzin badań raczej w wyniku dobrowolnej współpracy (podejście oddolne) niż na drodze procesów w dużym stopniu odgórnych i z wyzajowej współpracy, która się z nimi wiąże.

27. Podkreśla jednocześnie, że obok wspierania doskonałości i wybitnych osiągnięć niezbędne jest zapewnienie dobrej edukacji i szkolenia dla mieszkańców wszystkich regionów jako podstawy dobrobytu jednostek i społeczeństwa oraz innowacyjności regionów.

Odniesienie do demokratycznego i skutecznego transferu wiedzy

28. Zgadza się z wyjaśnieniami dotyczącymi ogromnego znaczenia mediów cyfrowych dla demokratycznego, ponadgra-

nicznego i skierowanego do określonych grup odbiorców rozpowszechniania wiedzy i zdobyczy nauki, a także doradztwa w kwestiach politycznych, oraz popiera rozpowszechnianie tej wiedzy także poprzez międzynarodowe sieci.

29. Podkreśla, zwłaszcza w kontekście współpracy międzynarodowej, konieczność ustalenia norm i praw ochrony własności intelektualnej, bez czego oparta na zaufaniu współpraca międzyinstytucjonalna i transgraniczna, np. w ramach klastrów i ośrodków doskonałości, byłaby znacznie utrudniona.

30. Podkreśla swe stanowisko, że w tej dziedzinie należy wspierać systematyczny rozwój i stosowanie europejskich oraz międzynarodowych norm poprzez rozpowszechnianie sprawdzonych rozwiązań, a w szczególności sprzyjać transferowi wiedzy pomiędzy przemysłem a publicznymi instytucjami naukowo-badawczymi. Opracowanie europejskiej karty postępowania z własnością intelektualną publicznych instytucji badawczo-naukowych i szkół wyższych może przy tym wnieść ważny wkład w tworzenie europejskiej przestrzeni badawczej oraz we wspieranie sieci współpracy.

31. Z naciskiem zwraca uwagę, że także w przypadku większych unijnych projektów współpracy, jak np. Europejskiego Instytutu Technologii, należy zapewnić udział regionów i MSP oraz dać im możliwość współdziałania.

Odniesienie do koordynacji programów i priorytetów badawczych

32. Popiera ideę koordynacji oraz dostosowania regionalnych i krajowych programów i priorytetów badawczych z myślą o europejskiej przestrzeni badawczej i rynku badań naukowych oraz w celu lepszego uzgodnienia działań badawczo-naukowych poszczególnych państw i lepszego nakierowania na wspólny cel utworzenia europejskiej przestrzeni badań. Niemniej jednak, kierując się zasadą pomocniczości, podkreśla odpowiedzialność państw członkowskich oraz władz regionalnych i lokalnych w zakresie nauki i badań oraz odrzuca centralizację i planowanie badań na szczeblu europejskim.

33. Ponownie stwierdza, że tworzenie europejskiej przestrzeni badawczej oraz koordynacja badań także pod względem merytorycznym może się znacznie usprawnić, jeśli władze lokalne i regionalne zagwarantują dobre warunki do prowadzenia badań. Odbывается to za pośrednictwem unijnych programów pomocowych, jak choćby 7PR, ale także inne, odpowiednio dostosowane i ukierunkowane programy strukturalne mogą umożliwić spore postępy w tworzenie synergii między wsparciem strukturalnym a wsparciem na rzecz badań.

34. Kieruje się przy tym przekonaniem, że nie jest możliwe proste „kopiowanie” modeli badań i innowacji przynoszących sukcesy w danym regionie i przenoszenie ich na inne regiony czy władze polityczne. Jednak z każdorazowym uwzględnieniem warunków strukturalnych, społecznych i kulturalnych mogą one posłużyć w innych regionach, także tych o niekorzystnej sytuacji, jako przykład opracowywania odpowiednich modeli.

35. Podziela pogląd, że program ERA-Net służący koordynacji regionalnych i europejskich programów badawczych sprawdził się i powinien być dalej rozwijany.

36. Wskazuje na to, że unijne analizy porównawcze (*benchmarking*) uzyskują akceptację regionów tylko wtedy, gdy uwzględni się w nich specyficzne uwarunkowania, etapy i potrzeby rozwoju poszczególnych regionów. Aby powiodły się takie unijne porównania regionów, konieczne jest opracowanie odpowiednich wskaźników i metod analiz, które faktycznie pozwalałyby na porównanie regionów oraz prowadziły do dających się wykorzystać wyników. Zaangażowanie regionów w ten proces jest nieodzownym warunkiem powodzenia przyszłych porównań.

37. Uważa, że w Zielonej księdze w sprawie europejskiego obszaru badawczego brakuje wzmianki o tzw. platformach społecznych, których celem jest w istocie opracowanie i realizacja strategicznych programów badawczych w kontekście wielkich wyzwań społecznych, takich jak np. ochrona środowiska naturalnego, starzenie się społeczeństwa oraz integracja. Należy odnotować z zadowoleniem, że w programie prac na rzecz celów współpracy z grudnia 2006 r. w części poświęconej

naukom społecznym i humanistycznym wspomniano o platformach społecznych na rzecz miast i spójności społecznej. Komisja powinna jednak bardziej rozbudować to innowacyjne podejście, formułując przyszłe tematy badań, co mogłoby nastąpić m.in. już w ramach dialogu z naukowcami, podmiotami publicznymi, przedsiębiorstwami i społeczeństwem obywatelskim.

Odnosnie do otwartości europejskiej przestrzeni badawczej na świat

38. Popiera pogląd o daleko idącym umiędzynarodowieniu nauki i badań oraz podkreśla konieczność współpracy i wymiany wiedzy oraz naukowców, wykraczającej nawet poza granice Unii.

39. Z zadowoleniem przyjmuje działania państw członkowskich, które tworząc sprzyjające warunki ramowe — choćby poprzez odpowiednią zmianę prawa imigracyjnego — wzmacniają tę międzynarodową współpracę, oraz zachęca do ścisłej współpracy państw członkowskich w tych dziedzinach.

Odnosnie do dalszych działań

40. Z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Komisji UE dotyczącą szeroko zakrojonej debaty publicznej z udziałem Komitetu Regionów, w której przedstawiono priorytetowe zagadnienia i działania służące stworzeniu europejskiej przestrzeni badawczej. Zagadnienia i działania te należy skonkretyzować i dalej rozwijać, przestrzegając obowiązującej w dziedzinie badań naukowych zasady pomocniczości.

Bruksela, 11 października 2007 r.

Przewodniczący
Komitetu Regionów
Michel DELEBARRE